

Ion MOȘNEGUȚU

doctorand

Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova

Phd student

Faculty of History and Philosophy, State University of Moldova

E-mail: episcop.ioan@gmail.com

ROLUL SPIRITUAL ȘI SOCIAL AL ICOANEI FĂCĂTOARE DE MINUNI A MAICII DOMNULUI DE HÂRBOVĂȚ

The spiritual and social role of the making icon of miracles of the Mother of God of Hârbovăț

Summary. At the Hârbovăț monastery was the most important relic of Bessarabia, famous in the Orthodox world, the Miraculous Icon of the Mother of God of Hârbovăț. This Marian icon had a special impact on the religious sentiment of the population, establishing a special ritual, with the full inclusion of the clergy and laity (including civil and military authorities). The inclusion of the icon in the religious circuit of the county capital generated a substantial impulse in the development of the Hârbovăț monastery.

Keywords: Icon, Mother of God, monastery, Hârbovăț, Bessarabia.

Încă de la sfârșitul secolului al XVIII-lea la mănăstirea Hârbovăț se afla cea mai importantă relicvă a Basarabiei, vestită în lumea ortodoxă, Icoana Făcătoare de Minuni a Maicii Domnului de Hârbovăț. Această icoană marială a avut un impact deosebit asupra sentimentului religios al populației, instituind un ritual aparte, cu includerea plenară a clerului și a mirenilor (inclusiv a autorităților civile și militare).

Obiectul de cult, cu o iconografie deosebită, a fost donată în anul 1790 de soția (potrivit altor informații de mama) colonelului rus Nicolae A. Albaduev, care a participat la mănăstirea Hârbovăț la Sfintele Taine și ar fi decedat la poarta mănăstirii¹. Icoana a fost păstrată în Biserica cu hramul „Pogorârea Sfântului Duh” a mănăstirii Hârbovăț, fiind venerată de mulțimea de pelerini.

Din perspectivă iconografică, imaginea hieratică a Fecioarei a fost reprezentată în postură de Hodighitria sau Călăuzitoare – configurație marială, în care Fecioara și Pruncul este expusă frontal, orientați spre privitor. Semnifică Dumnezeirea Pruncului. Mântuitorul are în mâna stângă sulul sacru – simbolul Evangheliei, cu mâna dreaptă binecuvântează. Cu mâna dreaptă indicată spre Hristos, Născătoarea de Dumnezeu arată că „El este Calea, Adevărul și Viața”².

A fost considerată de credincioși făcătoare de minuni deoarece a supraviețuit în pofida faptului că au existat mai multe incursiuni asupra sfântului lăcaș. Pe parcursul acțiunilor militare antiotomane de la sfârșitul secolului al XVIII-lea a fost călăuză a soldaților ruși. În teritoriul pruto-nistean se găsesc mai multe copii ale acestei icoane. Astfel, reproduceri se găsesc la Mănăstirea Noul Neamț, biserica Tuturor Sfinților, Cimitirul Central de pe strada Alexie Mateevici, Chișinău, biserica Acoperământul Maicii Domnului din satul Sârcova, raionul Rezina; biserica

¹ *Бессарабия. Исторический, статистический, экономический, этнографический, литературный и справочный сборник*, под редакцией П. А. Крушевана, 1902, p. 157.

² Manole Brihuneț, *Mănăstirea Hârbovăț*. in: *Mănăstiri și schituri din Republica Moldova: studii enciclopedice*. / Coord. de proiect: Constantin Manolache, red. șt.: Andrei Eșanu; resp. de ed.: Mihai Adauge, Ion Xenofontov, Chișinău: Institutul de Studii Enciclopedice, 2013, p. 375; Adelaida Chiroșca, *Chipul Maicii Domnului de la Hârbovăț în colecția de icoane din patrimoniul Muzeului Național de Istorie a Moldovei*, in: Tyragetia, vol. VII [XXII], nr. 2, 2013, p. 392.

Adormirea Maicii Domnului din satul Drochia, raionul Drochia ș.a.³. De menționat faptul că icoane cu chipul Maicii Domnului se păstrează în colecții particulare și muzeale din Moldova, Ucraina, Bulgaria, Rusia.

În vederea sensibilizării religiozității în rândul credincioșilor din Basarabia, prin permisiunea din 17 ianuarie 1859 a împăratului Aleksandru al II-lea și a Ordinul nr. 526 a Sf. Sinod din 26 ianuarie 1859, s-a acceptat transportarea anuală a icoanei făcătoare de minuni a Maicii Domnului de la Hârbovăț⁴.

Conform procedurii stabilite de starețul mănăstirii Hârbovăț împreună cu frații superiori aceștia se adresau întâistătătorului din eparhie cu un raport prin care se solicita aprobarea desfășurării procesiunii tradiționale a drumului Crucii indicându-se și itinerarul pe care urma să-l treacă aceasta. Inițial, traseul a fost stabilit de la Hârbovăț la Chișinău și înapoi. Ulterior, traseul a fost extins în mai multe regiuni ale Basarabiei. Drept zi de organizare a drumului crucii a fost stabilită sărbătoarea ziua Acoperământului Maicii Domnului. Icoana rămâne în capela Casei Arhieresti până la 17 aprilie ziua de naștere a țarului Aleksandru I, și se reîntorcea la mănăstire la 23 aprilie de ziua praznicului Sfântului Gheorghe. Procesiunea se repeta și toamna. Traseul includea cca 30 de localități. La fiecare lăcaș sfânt se oficiau slujbe religioase, se predica, se organizau conferințe, se interpreta muzică religioasă, se împărțeau cărți și broșuri religioase, cruciulițe, icoane etc.

De exemplu, traseul din toamna anului 1867 a început la 15 septembrie⁵. După cum nota arhimandritul Nathanail: „Au sosit zioa a 15-a lui septemvrii. Sara înaintea acestei zile și demineața, după chemarea stanovoiului pristav G. Malanețchii, prin ajutorul volostnoiului Golova a volostii Tuzorii și a starșinalii răsășilor Onachii, carii de la însuși începutul așezării umblăturii cu Sfânta Icoană, au fost oserdnici mișcători, au sosit după ograda mănăstirii mulțime de oameni pedestrii și călăreții”⁶. Referindu-se la modul cum percepea populația icoana făcătoare de minuni, același autor semnală că: „A doua zi sfânta Icoană au fost dusă, după poftirea poporânilor, prin casele lor. Dorința lor a vedea în casele sale sfânta Icoană a Maicii lui Dumnezeu vederat era, că ei în Icoană ca când vedea pre însuși pre preacurata stăpâna lumii”⁷. La 30 septembrie 1867 icoana a fost adusă în Chișinău și a fost instalată în biserica Mitropoliei în locul special pentru ea însemnat⁸.

Vară icoana era transportată pentru o scurtă perioadă la așezământul monahal de la Japca. Acest fapt a fost realizat în contextul în care starețul de la Hârbovăț, arhimandritul Ieronim (Iohann Heppner) a fost transferat la 10 iunie 1868 în calitate de stareț la Japca. Totodată, a existat și o scrisoarea oficială a lui A. S. Rezvov, conciliatorul în litigii funciare al guberniei Podolia, ținutul Oligopol, către starețul Ieronim, prin care se prezenta dorința creștinilor din regiune de a putea vedea sfânta icoană. În urma deciziei Sinodului din Sankt-Petersburg din 16 iulie 1869 s-a acceptat transferarea icoanei făcătoare de minuni a Maicii Domnului de la Hârbovăț la Japca, în prima sâmbătă a postului Sfinților Petru și Pavel. Pentru a marca evenimentul de rezonanță, în

³ Igor Cereteu, *Satul Drochia: pagini de istorie*, Chișinău, Pontos, 2007, pp. 387-388; Adelaida Chiroșca, *op. cit.*, p. 387-402; Ion Valer Xenofontov, *Complexul monahal Japca: istorie și spiritualitate*. Ediția a II-a revăzută și adăugită, Chișinău: Lexon-Prim, 2020, p. 126.

⁴ Ion Valer Xenofontov, *Complexul monahal Japca: istorie și spiritualitate*, p. 26-27.

⁵ Nathanail (arhimandrit), *Înștiințare*, in: Кишиневские Епархиальные Ведомости (infra: KEB), №5, 1867, p. 52.

⁶ Nathanail, arhimandritul, *Descrierea ... toamna anului 1867*, in: KEB, nr. 9-10, 1867, p. 396-397.

⁷ *Ibidem*, p. 400.

⁸ *Înștiințări*, in: KEB, №7, 1867, p. 279. Cu aceeași ocazie redacția, aducea mulțămiri arhimandritului Nathanail pentru descrierea procesiunii din luna aprilie, în același context manifestându-și speranța că va fi întocmită o descriere similară și pentru procesiunea din luna septembrie 1867; care descriere a fost publicată: Nathanail, *Descrierea cea cu bisericăscă profeșsie cu sfânta de minuni făcătoare icoană a maicii lui Dumnezeu toamna de la mănăstire până la orașul Chișinău*, in: KEB, nr. 9-10, 1868, p. 396-413.

1869 monahii au achiziționat o candelă de argint pe care au imprimat cuvintele: „Chipului Maicii Domnului de la Hârbovăț, care este în monastărea Japca, aduce mulțămire monastărea Japca”. Icoana a început să fie transferată la mănăstirea Japca din anul 1870. Ceremonia de transferare și de primire a icoanei decurgea conform unui ritual stabilit special pentru asemenea ocazii. Vineri, înainte de aducerea icoanei la mănăstire se făceau slujbe în cinstea Maicii Domnului. Spre seară, un ieromonah și un ierodiacon ieșeau din mănăstire și se îndreptau spre Sănătăuca, pentru a întâmpina icoana. După vecernie, obștea monahală urma să primească icoana, nu mai târziu de ora 07:00 și Liturghie. Sâmbătă, la ora 06:00 începea Sfânta Liturghie. După Liturghie, în sunetul clopotului, se aduna toată obștea monahală în biserică și oferea poporului cruciulițe. După care toată lumea ieșea din lăcașul sfânt (cu excepția vânzătorului de lumânări și pălămarului). Călugării formau două rânduri organizate ierarhic: schimonahi, ieromonahi, ierodiaconi, călugări și frații de ascultare. În fața acestora erau adunați mireni cu cruciulițe și prapuri. Icoana era purtată prin cimitir, la mormântul arhimandritului Casian. Starețul întâmpina icoana ce venea din direcția localității Sănătăuca. În bățile clopotului icoana era purtată în mâini de monahii aflați în două rânduri și era plasată într-un loc special, în fața ușilor împărătești. Ritualul de întoarcere a icoanei avea loc duminică, înainte de vecernie, și repeta același scenariu ca și la întâmpinarea acesteia⁹.

În prezent, în interiorul bisericii de vară cu hramul „Înălțarea Domnului” a mănăstirii Japca, în fața iconostasului, se află cea mai veche copie a icoanei Maicii Domnului de Hârbovăț. Potrivit cercetătorului Ion Valer Xenofontov, această este și cea mai proximă de original. Pe o placă de argint este inscripționat în limba rusă următorul text: „Această Sfântă Icoană este o fidelă reproducere a icoanei făcătoare de minuni de la Hârbovăț, fiind pictată în iarna anilor 1858–1859 de elevul cursului mediu al Seminarului Duhovnicesc din Chișinău, Steskevici, care în prezent este profesor de pictură la Seminarul din Stavropol. În 1863 ea a fost dăruită de către arhimandritul Serafim de la Hârbovăț ca binecuvântare de la mănăstire pentru liceul de fete cu profil duhovnicesc, iar pe data de 10 ianuarie 1869, prin decret emis de către PS Antonie, arhiepiscopul Chișinăului și Hotinului, această icoană a fost transmisă din școala respectivă Mănăstirii Japca, la 12 ianuarie 1869”¹⁰. Obiectul de cult de la Japca a fost venerat pe parcursul timpului, fiind și în prezent adorat de creștini, care vin să se roage la sfințenie.

Nu întotdeauna procesiunea cu Icoana era întâmpinată cu cinste de săteni, ci se apela la dife-rite tertipuri, rupte de sensibilități religioase și apropiate mai mult de vicii umane. Spre exemplu, din relatările episcopului Pavel Lebedev în urma inspecțiilor sale din anul 1874, acesta relatează „Moșierul Mafo îmi povestea, atunci când în sat a fost adusă Sf. Icoană a Maicii Domnului de la Hârbovăț, – el i-a convins pe locuitori să o întâmpine, zicându-le că în drum sunt puse butoaie cu vin”¹¹.

Materialele inedite de arhivă au fixat mai multe detalii referitoare la itinerarul sfintei icoane prin localitățile din Basarabia. În acest context, în continuare, vor prezenta anumite informații inedite.

Potrivit raportului arhimandritului Ilarion și al fraților monahi superiori, anume vistierul (казначей) ieromonahul Savva, duhovnicul ieromonahul Anatolii, ieromonahul Anatolii, ieromonahul Ippolit și ieromonahul Smirig (Vmirig), din luna martie 1879, sub nr. 71, aflăm că Drumul Crucii cu purtarea icoanei făcătoare de minuni a Maicii Domnului de la Hârbovăț prin localitățile din Basarabia de la mănăstire la Chișinău și de la Chișinău înapoi la mănăstire a fost aprobat prin Ordinul nr. 526 a Sf. Sinod din 26 ianuarie 1859. Același document ne aduce la cunoștință că Sf. Sinod „a permis să fie transportată Icoana Maicii Domnului în cadrul Drumului Crucii începând cu 17 aprilie”, când era adusă de la Chișinău înapoi la Hârbovăț. Astfel,

⁹ Ion Valer Xenofontov, *op. cit.*, pp. 71, 112, 126-127.

¹⁰ *Ibidem*, p. 230; *Idem*, *Mănăstirea Japca – o istorie a rezistenței spirituale*. in: *Dialogica*, anul II, nr. 1, 2020, p. 91.

¹¹ Иосиф Пархомович, *Архиепископ Павел и деятельность его в Кишиневской епархии*, Кишинев, 1913, p. 150.

reieșind din tradiția deja încetățenită de desfășurare a procesiunii Drumului Crucii cu purtarea Sfintei Icoane, raportorii indicau itinerarul pe care urma să-l parcurgă aceasta în primăvara anului 1879. Astfel era propus următorul itinerar: la 17 aprilie din fața amvonului care va fi instalat pe Piața Lesnaia din or. Chișinău pe punctul de trecere Sculeni (Скулянская застава) spre satul Trușeni, unde va rămânea spre înnoptare. La 18 aprilie din s. Trușeni (cercul 1 protopopesc al județului Chișinău) în satul Cojușna unde va rămânea peste noapte; la 19 aprilie din s. Cojușna (cercul 1) în satul Strășeni unde va rămânea peste noapte; la 20 aprilie de la Strășeni (cercul 1) în satul Pânășești (cercul 1) unde va rămâne peste noapte; la 21 aprilie din Pânășești în satul Pitușca județul Orhei unde va mâna peste noapte, iar la 22 aprilie din s. Pitușca (cercul 5 jud. Orhei) va fi transportată la mănăstirea Hârbovăț.

Prezentând itinerarul pe care urma să-l parcurgă icoana arhimandritul Ilarion și monahii solicitau episcopului Pavel Lebedev binecuvântare pentru desfășurarea procesiunii Drumului Crucii, cu Sfânta icoană făcătoare de minuni a Maicii Domnului de la Hârbovăț, pe itinerarul indicat¹². Examinând demersul, episcopul Pavel a emis la 23 martie 1879 următoarea rezoluție: „Se aprobă, Consistoriul să se adreseze pe marginea acestui subiect către instituțiile statului”¹³. Astfel, Consistoriul la 27 martie 1879 a înaintat o serie de adrese pe acest caz următoarelor instituții: Administrației Guberniale a Basarabiei, Direcției județene de poliție Chișinău, Direcției județene de poliție Orhei. De asemenea, au fost înaintate rezoluții arhimandritului Ilarion, protopopului (благочину) Bivol, și protopopului Moșan¹⁴.

Pe marginea aceluiași document se făcea remarca că la 16 aprilie 1879 din partea Direcției poliției urbane Chișinău a fost obținut un demers cu privire la schimbarea itinerarului Icoanei Maicii Domnului de la Hârbovăț¹⁵. La momentul de față nu dispunem de date despre modul cum s-a desfășurat procesiunea Drumului Crucii cu purtarea icoanei făcătoare de minuni de la Hârbovăț, însă ținând cont de descrierile ulterioare a procesiunilor de asemenea gen credem că evenimentul a avut o atracție enormă din partea credincioșilor din localitățile de prin împrejurimile așezărilor unde trecea itinerarul acesteia.

S-au păstrat informații referitoare la itinerarul Sfintei Icoane și din toamna anului 1879. La 2 septembrie 1879, arhimandritul Ilarion Țurcanu a înaintat un raport episcopului Pavel Lebedev contrasemnat și de Consiliul administrativ al așezământului format din: arhimandritul Ilarion Țurcanu, ieromonahul Savva, iconomul mănăstirii, ieromonahii Misail, Anatolie, Ippolit, Ghervasie, Smarag și Agafanghel. Spre deosebire de raportul din luna martie acesta era contrasemnat de șapte ieromonahi incluși în rândul fraților superiori. Se propunea următorul itinerar: la 16 septembrie să fie transportată de la mănăstirea Hârbovăț spre schitul Răciula și prin târgul Călărași (cercul 5 al județului Orhei) și satul Seliște (cercul 4 județul Chișinău), urma să se oprească la Sadova (cercul 1). La 17 septembrie icoana urma să fie adusă la Vorniceni (cercul 1); la 18 septembrie la Lozova (cercul 1). Pe data de 19-20 – Ciuciuleni (cercul 3) și Conjeni; la 21 septembrie prin Drăgușeni și Dahnovici până la Stolniceni (cercul 3); la 22 septembrie la Văsieni (cercul 1); la 23 în s. Ulmu; la 24 – s. Manoilești (cerc 1); la 25 septembrie la Ruseștii Noi (cercul 3); la 26 în s. Costești, pe data de 27 septembrie prin s. Gârle (cercul 2) și Zâmbreni trebuia să mâie peste noapte la Horăști, pe 28 septembrie – Băcioi; iar la 29 septembrie trebuia să ajungă la Școala Eparhială de Fete din Chișinău, iar pe data de 30 septembrie de la amvonul de pe piața bisericii Sf. Teodor Tiron urma să fie adusă în biserica arhierescă a Sfintei Cruci¹⁶. La 3 septembrie 1879 episcopul Pavel a aprobat acest itinerar ordonând să fie informate și autoritățile statului

¹² Arhiva Națională a Republicii Moldova. F. 208, inv. 3, d. 1868, f. 1-1v (original limba rusă)

¹³ *Ibidem*, f. 1.

¹⁴ *Ibidem*, f. 2 (mențiune).

¹⁵ *Ibidem*, f. 2.(mențiune).

¹⁶ *Ibidem*, f. 3v.

despre această procesiune¹⁷. La scurt timp au fost anunțate toate autoritățile din județul Orhei și Chișinău, precum și toți protopopii de circumscripție despre desfășurarea acestui eveniment¹⁸.

La 12 septembrie 1879, administrația gubernială a Basarabiei informa Consistoriul Duhovnicec în privința adresei sale cu referire la desfășurarea Drumului Crucii cu Icoana făcătoare de minuni de la Hârbovăț, în care constată că: „a fost publicat în Buletinul Gubernial al Basarabiei nr. 72 și a fost date indicații ispravnicilor de Chișinău și Bender ca să acorde tot sprijinul clerului prin trimiterea oamenilor pentru transportarea icoanei și a călărășilor pentru ca să urmărească după ordinea publică”¹⁹.

Examinând cele expuse mai sus putem conchide că atât autoritățile ecleziastice, cât și cele administrative civile din Basarabia acordau o atenție deosebită procesiunii cu Icoana Făcătoare de minuni de la Hârbovăț. În cadrul procesului de organizare a evenimentului erau implicate toate autoritățile, scopul principal urmărit prin asemenea evenimente era de a consolida coeziunea societății creștin ortodoxe din regiune. Asemenea procesiuni în spațiul ortodox al Imperiului Rus era destul de des întâlnit.

Drept urmare a cazurilor răsunătoare de însănătoșire săvârșite în preajma icoanei a crescut în mod deosebit faima acesteia. La fel, s-a constatat că prin rugăciunile creștinilor în fața acestei icoane au fost oprite epidemiile și seceta²⁰. Importanța spirituală a icoanei era generată și de minunile ce s-ar fi întâmplat în legătură cu aceasta, de vindicări miraculoase, o mărturie în această privință s-ar fi produs în anul 1904²¹, șirul fenomenului atribuit divinității pot fi văzute și-n istoricul icoanei, întocmit în perioada arhimandritului Ieronim, dar și-n alte lucrări.

O descriere interesantă legată de Icoana de la Hârbovăț o avem în legătură cu ultimele zile ale fostului vicar al Arhiepiscopiei Chișinăului și Hotinului, episcopul de Akkerman, Arcadie, din anul 9 septembrie 1908, „Pe la 12 ceasuri, în ziua de 9 septembrie, Arhipăstoriul a chemat la sine pe P.S. Nicodim, pe care l-a rugat, ca – Icoana Maicii Domnului de la Gerboveț, adusă tui de preoții și școalele duhovnicești din Chișinău în ziua când ș-a luat rămas bun, retrăgându-se la odihnă, a rugat să fie pusă pe jertvenicul bisericii seminarului din Chișinău”²².

În primăvara anului 1909 procesiunea cu Icoana făcătoare de minuni a început la 17 aprilie, după ce au fost petrecute tradiționalele servicii religioase, de episcopul Nicodim al Akkermanului²³. Iar în anul 1910, aceeași procesiune a început la 20 aprilie, îndreptându-se spre Bender și după purtarea ei conform itinerarului trebuia să ajungă la mănăstirea Hârbovăț²⁴.

Pentru a înțelege ce îi făcea pe locuitorii din Basarabia să urmeze drumul Crucii cu Icoana făcătoare de minuni de la Hârbovăț, este important de a lectura istoria pelerinului, din revista „Luminătorul” din anul 1910. În cadrul acesteia se prezintă un tablou stilizat al procesiunii, dar și o narațiune a unui alt pelerin care pentru ispășirea unor păcate ale vieții, și-a dedicat viața pelerinajelor la locurile sfinte de la Ierusalim și Kiev²⁵.

Despre importanța simbolică a icoanei Maicii Domnului din Hârbovăț ne mărturisește și gestul protoiereului și episcopului catedralei care la 20 martie 1914, înmănuș chipul acestei relicve arhiepiscopului Serafim Ciceagov care fusese transferat la acea dată în Episcopia de Tveri²⁶.

Reproducerile de pe chipul Icoanei Maicii Domnului de la Hârbovăț deseori erau acordate în calitate de daruri de mulțumire diferitor persoane, aceste imagini denotau importanța simbolică

¹⁷ *Ibidem*, f. 3.

¹⁸ *Ibidem*, f. 4v (mențiuni).

¹⁹ *Ibidem*, f. 5-5v.

²⁰ Adelaida Chiroșca, *op. cit.*, p. 391.

²¹ Constantin Popovici, *Însemnătatea creștină a cultului creștin*, in: *Luminătorul* 7-8, 1939, p. 507.

²² *Presfințitul Episcop Arcadie*, in: *Luminătorul*, nr. 2, anul 1909, nr. 2, p. 53-54.

²³ *Știri*, in: *Luminătorul*, nr. 5, anul 1909, p. 75-76.

²⁴ *Știri*, in: *Luminătorul*, nr. 5, 1910, p. 79.

²⁵ *** *Cu sfânta Icoană. (din viața basarabeană)* in: *Luminătorul*, an. III, 1910, nr. 6, p. 46-51.

²⁶ *Scurtă schiță istorică despre arhipăstoriile Chișinăului și Hotinului din timpul cel mai recent: 1914-1917, I Transferarea arhiepiscopului Serafim (1914)*, in: *RSIABC*, vol. 19, p. 8.

ce o avea această relicvă spirituală pentru biserica Basarabeană și pentru clerul din regiune. În perioada vizitei arhiepiscopului Anastasie Gribanovski pe frontul român în perioada 2-8 ianuarie 1917, pe lângă întâlnirile ce le are cu arhieriei din România, ostașii și diverse personalități care se preocupau de susținerea armatelor ruso-române, după ce-l blagoslovea pe comandantul armatelor, pentru faptul că se prezintă ca un salvator al Basarabiei îi donează o reproducție de pe această icoană, rugându-l să „primească acest chip ca semn al recunoștinței enorme pentru eroismul manifestat de această armată în această perioadă de război, și cu binecuvântarea pentru a face noi fapte de eroism”²⁷.

O atenție aparte se acorda momentului procesiunii icoanei Maicii Domnului de la Hârbovăț, în discuțiile duse pe marginea problemei luptei cu inochentismul, se propunea ca „slujirea în sobor, care dezvoltă și deșteaptă sufletul moldoveanului din punct de vedere religios. Preoților le e absolut necesar să se adune la sărbătorile hramului, sau să se adune anume în adunări, când vine icoana Maicii Domnului din Gârbovăț, la cari să ia parte școlarii și numai decât să se officieze serviciile în sobor, și cântarea comună în limba slavonă și moldovenească”²⁸.

În perioada interbelică, Drumul Crucii cu Icoana făcătoare de minuni de la Hârbovăț continua să fie petrecut atât în perioada de primăvară și toamnă, când era transportată tradițional la Chișinău. Astfel, până la noi a ajuns o serie de informații cu privire la modul de organizarea a procesiunii cu această relicvă, în anul 1919 se tipărea Programul pentru rânduiala întâmpinării Sf. Icoane în ziua de 30 septembrie st. Vechiu 1919²⁹. Itinerarul din vara anului 1922, astfel a început la 29 mai și urma să se încheie la 19 iulie, atunci când icoana revenea la mănăstire. Pentru acest an, durata aflării icoanei la mănăstirea Jabca și în comuna Jabca era de la 24 iunie până la 27 iunie³⁰.

O descriere a Drumului Crucii cu icoana făcătoare de minuni de la Hârbovăț este oferită în anul 1922 de preotul Mihail Chirița³¹.

Din 1929 se păstrează itinerarul de primăvară pe care urma să-l parcurgă această relicvă prin localitățile din județele Chișinău și Orhei³². Astfel de practică urmărea să pună în valoare importanța spirituală a icoanei și a evenimentului în sine. Iar în toamna anului 1929 Icoana a urmat o procesiune prin județul Tighina și Chișinău³³.

Cu privire la modul cum se organizau procesiunile de întâmpinare a Icoanei la Chișinău, în perioada interbelică, într-o notă semnată de Vasile Țepordei, din anul 1929, acesta arată că relicva cea mai importantă a ortodocșilor din Basarabia a fost întâmpinată de 53 de preoți în frunte cu mitropolitul Gurie, doi arhierii, elevii Seminarului Teologic, școli primare, reprezentanți civili și militari o așteptau la gară. În drumul spre Catedrală cortegiul mergea în sunetul clopotelor, în cântările corurilor și a fanfarei Regimentului 7 vânători. „Toți vroiau să se apropie și să îngenun-

²⁷ *Vizita arhiepiscopului Anastasie pe Frontul Român*, in: KEV, nr. 8, 1917, p. 126.

²⁸ Iosif Parhamovici, *Scurtă schiță istorică despre arhipăstoria Chișinăului și Hotinului din timpul cel mai recent: 1914-1917: III. Arhiepiscopul Anastasie (1916-1918)*, in: RSIABC, vol 19, Chișinău, Tipografia Eparhială „Cartea Românească”, 1929, p. 66-67.

²⁹ *Programul pentru rânduiala întâmpinării Sfintei Icoane „Făcătoare de minuni” ai Maicii Domnului de la Mănăstirea Gârboveț, în ziua de 30 septembrie st. vechiu, 1919*, in: Luminătorul, nr. 17-18, 1919, p. 7-8.

³⁰ Luminătorul, nr. 11, Anul XV, 1922, p. 17-18.

³¹ Mihail Chirița, *Cu Sf. Icoana a Maicii Domnului făcătoare de minuni a Gârbovețului de la Isacova până la Gârboveț*, in: Luminătorul, nr. 7, 1922, p.; nr. 8, 1922, p. 34-37.

³² Theognist, *Itinerar pentru procesiunea cu Sf. Icoană a Maicii Domnului Făcătoare de Minuni, a Gârbovețului de la orașul Chișinău la mănăstirea Gârbovăț, în primăvara anului 1929*, in: Luminătorul, nr. 9, 1929, p. 3-4.

³³ Theognost, *Itinerar pentru procesiunea cu sfânta icoană a Maicii Domnului „făcătoare de minuni a Gârbovețului”*, in: Luminătorul, nr. 18, 1929, p. 8.

cheze înaintea acelei ce dovedește nemărginita putere a Dumnezeiescului Fiu și Dumnezeu al acelei pe care sf. Icoană o reprezintă³⁴.

Disponem de informații referitoare și la itinerarul icoanei din primăvara anului 1938 care s-a început la 1 mai 1938 și s-a încheiat la 30 mai același an, procesiunea parcurgând satele din ținutul Orhei, după ce a fost transportată cu trenul la Șoldănești³⁵. În același an, la 31 septembrie icoana de la Hârbovăț a ajuns cu trenul la Chișinău, unde a fost întâmpinată cu onoruri de conducerea eparhială, autoritățile administrative și de locuitori³⁶.

Procesiunile cu icoana de la Hârbovăț au fost continuate în perioada interbelică prin toate eparhiile din Basarabia, astfel conform unei informații din anul 1939, aflăm că „P.S. Tit (Sime-drea, *n.n.*) venind la cârma Eparhiei Hotinului, pentru a promova evlavia credincioșilor din jumătate de Răsărit a Moldovei a cerut Sfânta Icoană a maicii Domnului din mănăstirea Gârbovăț făcătoarea de minuni pentru a merge în procesiune prin eparhie³⁷. Autorul notei indică că procesiunea cu această relicvă „a fost în fiecare an adusă în satele eparhiei noastre de smeriții și muncitorii călugări din mănăstirea Gârbovăț conduși de predicatorul acelei mănăstiri, cunoscutul ieromonah părinte Iraclie (Flocea, *n.n.*)”³⁸. Astfel în intervalul 1937–1938 procesiunea a trecut în luna septembrie 1937 prin 29 de sate ale județului Bălți; în septembrie 1938 – 24 de sate din județul Soroca; în mai 1939 – 17 sate din județul Bălți; în luna iulie 1939 – 30 de sate din Soroca; iar în luna septembrie în 34 de localități tot din același județ Soroca și 28 – din județul Bălți. Nota se încheia cu fraza „Pretutindenii credincioșii arată o adâncă și puternică religiozitate”.

S-au menținut și unele mărturii orale referitoare la impactul Icoane asupra credincioșilor din perioada interbelică. Unele constatări erau de sorginte a superstițiilor, tălmăcirilor: „Icoana aceasta a fost și la mine în sat (Sinești, plasa Cornești, județul Bălți). Eram copil când umblau cu un cortegiu prin sate cu această icoană, din casă în casă, și fiecare făcea o mică donație. Mergea lumea noaptea cu icoana și cu lumânările pe drumuri. Exista o legendă care spunea că atunci când ajungea la o casa păcătoasă, atunci icoana devenea atât de grea, încât patru bărbați n-o puteau duce de se rupeau scândurile, dar dacă gospodarii erau credincioși, atunci icoana devenea ușoară-ușoară³⁹”.

Referitor la soarta acestei icoane există mărturia de epocă a preotului Iraclie, potrivit căruia în 1941, icoana Maicii Domnului de la Hârbovăț a fost arsă în Catedrala din Chișinău de către sovietici⁴⁰. Există și o altă versiune că icoana a fost scoasă de pe teritoriul RSS Moldovenești și a fost dusă la Catedrala „Sfântul Vladimir” din Kiev, unde se află până în zilele noastre⁴¹. În prezent, la mănăstire există o replică a acestei sfinte icoane însă impactul ei nu a fost reanimat.

Includerea icoanei în circuitul religios al capitalei guberniei a generat un impuls substanțial în dezvoltării mănăstirii Hârbovăț. Apreciată ca ocrotitoarea creștinilor, icoana a avut un impact major nu doar în Basarabia, ci și în afară, fiind multiplicată prin diferite copii a reprezentat un obiect de închinare pentru creștinii ortodocși. Poate fi depistată și în prezent în diferite lăcașuri sfinte.

³⁴ Solemnitatea reînțoarcerii sfintei icoane icoane făcătoare de minuni de la Gârbovăț, in: Luminătorul, nr. 21, 1929, p. 61.

³⁵ Theognost, *Itinerarul procesiunii cu sfânta icoană făcătoare de minuni a Maicii Domnului pentru primăvara anului curent – 1938*, in: Luminătorul, nr. 5, 1938, p. 270.

³⁶ Pavel Grosu, *Sosirea Sf. Icoane la Chișinău*, in: Luminătorul, nr. 11, 1938, p. 670-671.

³⁷ Însemnări Creștine. Revistă de orientări pastorale și misionare, Bălți, Tipografia „Presa”, 1939, Anul II, 1939, nr. 7-8, p. 240.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ Vezi interviul realizat de Ion Valer Xenofontov și Lidia Prisac cu Vladimir Potlog [născut la 1 august 1927] la 26 ianuarie 2016), in: Ion Valer Xenofontov, *Complexul monahal Iașca...*, p. 127, nota 4.

⁴⁰ Iraclie, *Mănăstirea Hârbovăț*, in: Luminătorul, nr. 9-10, 1941, p. 583.

⁴¹ Adelaida Chiroșca, *op. cit.*, p. 396.